

Paulina Pawluczuk-Bućko

Uniwersytet w Białymstoku

ORCID: 0000-0003-1277-599X

e-mail: p.pawluczuk@uwb.edu.pl

Odpowiedzialność podmiotów zbiorowych w kontekście nadchodzących zmian legislacyjnych – kilka uwag

Mając na względzie dane statystyczne Ministerstwa Sprawiedliwości, z których wynika, że poziom przestępczości gospodarczej w Polsce wzrasta, podczas gdy przestępczość ogółem maleje, można przypuszczać, że sprawcami przestępstw coraz częściej są podmioty zbiorowe, charakteryzujące się złożoną strukturą organizacyjną¹. Zakładając większy udział czynów zabronionych popełnianych w związku z obrotem gospodarczym, nasuwa się konkluzja, że istotna aktywność przestępcza przypisywana jest nie osobom fizycznym działającym we własnym imieniu i na własną rzecz, a raczej podmiotom o wysokim stopniu profesjonalizacji, czyli podmiotom zbiorowym, jak również osobom działającym w cudzym imieniu i interesie.

Odpowiedzialność podmiotów zbiorowych jest szczególnym rodzajem odpowiedzialności za czyn zabroniony, której podstawy i zakres reguluje ustawa o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary². Ustawa ta obowiązuje w polskim porządku prawnym od ponad 16 lat i jest pierwszą całościową regulacją prawną wprowadzającą instytucję odpowiedzialności osób prawnych do polskiego prawa karnego. Należy wyjaśnić, że akt ten stanowi efekt dostosowywania rodzimego ustawodawstwa do wytycznych Unii Europejskiej, Rady Europy i Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD). Ponadto, z uwagi na obowiązującą zasadę *societas delinquere non potest*, wypracowanie zasad odpowiedzialności karnej, w przypadkach gdy czyn zabroniony popełniany jest w ścisłym podmiotowo-przed-

¹ Dane dostępne na oficjalnej stronie Ministerstwa Sprawiedliwości, opracowania wieloletnie, Baza statystyczna/Informator Statystyczny Wymiaru Sprawiedliwości, <https://www.ms.gov.pl> (data dostępu: 2.02.2021).

² Ustawa z dnia 28 października 2002 r. o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary (t.j. Dz.U. z 2019 r., poz. 628).

miotowym związku z działalnością podmiotów, które nie są zdolne do ponoszenia odpowiedzialności na zasadach określonych w Kodeksie karnym (dalej jako k.k.), okazało się kluczowe³. Jak wskazano w uzasadnieniu do obowiązującej ustawy, „(...) proponuje się, by była to odpowiedzialność za działanie osób pozostających w określonym stosunku do podmiotów zbiorowego. (...) Przesłanką odpowiedzialności podmiotu zbiorowego pozostaje okoliczność, że sprawca działa na rzecz tego podmiotu, jak również że działanie sprawcy przyniosło lub mogło przynieść podmiotowi zbiorowemu korzyść, chociażby niemajątkową”⁴.

Asumpt do podjęcia prac w kierunku nowych rozwiązań w kontekście odpowiedzialności karnej podmiotów zbiorowych stanowiło skądinąd banalne stwierdzenie, że dotychczas przyjęty model odpowiedzialności podmiotów zbiorowych nie sprawdził się, czego pokłosiem są trwające prace nad nową wersją ustawy, której projekt opublikowany został już 28 maja 2018 r. przez Rządowe Centrum Legislacyjne⁵. Projekt ustawy został przyjęty przez Radę Ministrów, a następnie został skierowany do Sejmu, który to 11 stycznia 2019 r. przedłożył projekt do opinii Biura Legislacyjnego. Prace nad ostateczną wersją ustawy trwają już trzy lata i do dzisiaj nie przedstawiono jej ostatecznej wersji. W tym czasie liczne zastrzeżenia do zaproponowanej treści wyrażone zostały przez: Sąd Najwyższy, Prokuraturę Krajową, Krajową Radę Sądownictwa oraz Komisję Prawniczą działającą przy Ministerstwie Sprawiedliwości.

Jak wynika z treści uzasadnienia do projektu, za główny cel nowych rozwiązań przyjęto zwiększenie efektywności narzędzi służących do wymierzenia sankcji podmiotom zbiorowym, zwłaszcza w przypadku zwalczania poważnej przestępczości gospodarczej i skarbowej. Czym owa poważna przestępczość jest, nie wyjaśniono szerzej. Z danych opracowanych przez Ministerstwo Sprawiedliwości wynika, że na podstawie analizowanej ustawy, w 2017 r. sądy rozpatrywały 14 spraw, w 2016 r. – 25, w 2015 r. – 13, 2014 r. – 31, a w 2013 r. – 26⁶. Taki obraz danych wskazuje z pewnością na niską efektywność obowiązującej ustawy. Zważywszy na istotę nadchodzących zmian, które wręcz rewolucjonizują dotychczasowe ramy i podstawy odpowiedzialności podmiotów zbiorowych, w niniejszym opracowaniu za cel postawiono podjęcie próby oceny racjonalizacji kluczowych propozycji. Zawężenie analizy do wybranych zapisów ustawy, podyktowane było tym, że w przyczynkarskiej formie nie sposób dokonać kom-

³ R. Zawłocki, *Odpowiedzialność karna reprezentanta podmiotu zbiorowego*, Warszawa 2013, s. 110.

⁴ Uzasadnienie rządowego projektu ustawy o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary, s. 22, druk sejmowy nr 706 Sejmu IV kadencji.

⁵ Projekt i uzasadnienie rządowego projektu ustawy o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary, [http://orka.sejm.gov.pl/Druki8ka.nsf/Projekty/8-020-1211-2019/\\$file/8-020-1211-2019.pdf](http://orka.sejm.gov.pl/Druki8ka.nsf/Projekty/8-020-1211-2019/$file/8-020-1211-2019.pdf).

⁶ Projekt ustawy wraz z uzasadnieniem, [http://orka.sejm.gov.pl/Druki8ka.nsf/Projekty/8-020-1211-2019/\\$file/8-020-1211-2019.pdf](http://orka.sejm.gov.pl/Druki8ka.nsf/Projekty/8-020-1211-2019/$file/8-020-1211-2019.pdf) (data dostępu: 12.02.2021).

pleksowej oceny proponowanej ustawy. Nawiązując do samego tytułu opracowania, należy wyjaśnić, że uwagi czynione na kanwie opisywanego zagadnienia dotyczą tych przepisów, które w istotny sposób wpłynęły na możliwość pociągnięcia do odpowiedzialności podmiotów zbiorowych, jak również tych, które w praktyce wpłyną na ich funkcjonowanie.

W pierwszej kolejności warto zaznaczyć, że odpowiedzialność podmiotu zbiorowego nie jest odpowiedzialnością karną *sensu stricto*, gdyż prawnokarną normę sankcjonowaną narusza nie podmiot zbiorowy, lecz osoba fizyczna⁷. W tym samym tonie wypowiedział się Trybunał Konstytucyjny⁸, precyzując, że podobnie jak w przypadku odpowiedzialności dyscyplinarnej czy odpowiedzialności za wykroczenia, konstytucyjne standardy odnoszone do prawa karnego mają zastosowanie także do odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary⁹.

W konsekwencji przyjęto, że odpowiedzialność podmiotów zbiorowych przejawia charakter wtórny¹⁰, co oznacza, iż przepisy analizowanej ustawy samodzielnie wyznaczają przesłanki odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za przestępstwa i przestępstwa skarbowe enumeratywnie w niej wyliczone. Aktualnie podmiot zbiorowy ponosi odpowiedzialność karną tylko wtedy, gdy zostanie stwierdzone popełnienie przestępstwa bądź przestępstwa skarbowego, wskazanego w art. 16 ww. ustawy. Nie każde zatem przestępstwo stanowi materialnoprawną podstawę wszczęcia postępowania przeciwko podmiotowi zbiorowemu. Co więcej, wymaga podkreślenia, że o odpowiedzialność na zasadach wskazanych w ww. ustawie ponosi podmiot, który mieści się w legalnej definicji podmiotu zbiorowego zawartej w art. 2 ustawy o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary (dalej jako u.o.p.z.)¹¹.

W obecnie obowiązującej wersji ustawy podmiot zbiorowy odpowiada, gdy do popełnienia czynu zabronionego przez jego reprezentanta doszło na skutek co najmniej braku należytej staranności w wyborze osoby fizycznej lub braku należytego nadzoru nad taką osobą (przesłanka subiektywna) jeżeli zachowanie podmiotu przyniosło lub mogło przynieść podmiotowi zbiorowemu korzyść, chociażby niemajątkową. W rezultacie odpowiedzialność penalna podmiotów zbiorowych rozpatrywana jest jednocześnie w kontekście czynu reprezentanta,

⁷ D. Habrat, [w:] *Odpowiedzialność podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary. Komentarz*, Warszawa 2014, art. 1, Legalis (data dostępu: 24.02.2020).

⁸ Orzeczenie TK z 3 listopada 2004 r., sygn. akt K 18/03.

⁹ A. Dąbrowski, *Przejsięcie odpowiedzialności za czyny zabronione pod groźbą kary w przypadku przekształcenia, łączenia lub podziału podmiotu zbiorowego*, ABC, LEX (data dostępu: 16.02.2021).

¹⁰ Szerzej: M. Filar, *Odpowiedzialność podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary*, [w:] A. Marek (red.), *System prawa karnego*, t. 1, *Zagadnienia ogólne*, Warszawa 2010, s. 415.

¹¹ Szerzej: A. Antoniak-Drożdż, *Zakres podmiotowy ustawy o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych*, „Prokuratura i Prawo” 2007, nr 2, s. 111–127.

jak i podmiotu zbiorowego¹². Odpowiednio do art. 3 u.o.p.z. podmiot zbiorowy podlega odpowiedzialności za czyn zabroniony, którym jest zachowanie osoby fizycznej: a) działającej w imieniu lub w interesie podmiotu zbiorowego w ramach uprawnienia lub obowiązku do jego reprezentowania, podejmowania w jego imieniu decyzji lub wykonywania kontroli wewnętrznej albo przy przekroczeniu tego uprawnienia lub niedopełnieniu tego obowiązku, b) dopuszczalnej do działania w wyniku przekroczenia uprawnień lub niedopełnienia obowiązków przez osobę, o której mowa w pkt 1, c) działającej w imieniu lub interesie podmiotu zbiorowego, za zgodą lub wiedzą osoby, o której mowa w art. 3 pkt 1 c, będącej przedsiębiorcą, który bezpośrednio współdziała z podmiotem zbiorowym w realizacji celu prawnie dopuszczalnego¹³. Powyższe sprawia, że odpowiedzialność reprezentanta podmiotu zbiorowego jest zagadnieniem niezależnym od odpowiedzialności karnej czy quasi-karnej podmiotu zbiorowego¹⁴. Aktualnie można jedynie mówić o quasi-winie podmiotu zbiorowego, na co zwraca uwagę nawet projektodawca: „Popełnienie czynu zabronionego przez osobę fizyczną musi bowiem nastąpić w sytuacji co najmniej braku należytej staranności w jej wyborze, albo co najmniej braku należytego nadzoru nad nią ze strony organu lub przedstawiciela podmiotu zbiorowego, a także na skutek tzw. winy w organizacji podmiotu zbiorowego”¹⁵.

W konsekwencji należy podkreślić, że „odpowiedzialność sprawcy czynu zabronionego – będącego przestępstwem lub przestępstwem skarbowym – ma charakter pierwotny w stosunku do odpowiedzialności podmiotu zbiorowego. Podmiot zbiorowy nie może być pociągnięty do odpowiedzialności tak długo, aż nie zapadnie prawomocne orzeczenie w sprawie dotyczącej sprawcy przestępstwa lub przestępstwa skarbowego”¹⁶. Wtórny charakter odpowiedzialności podmiotu zbiorowego wynika również z wyroku Trybunał Konstytucyjny z 3 listopada 2004 r.: „Istotą odpowiedzialności podmiotów zbiorowych jest jej charakter wtórny, tzn. jest możliwa dopiero po stwierdzeniu (prawomocnym

¹² Zgodnie z wyrokiem WSA w Gdańsku z 10 lipca 2007 r., sygn. akt I SA/Gd 565/07: „Podmioty zbiorowe nie ponoszą odpowiedzialności za własne działania, lecz odpowiadają za działania osób fizycznych określonych w art. 3 ustawy z 28.10.2000 r. o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary”.

¹³ Zob. A. Dąbrowski, *Odpowiedzialność podmiotu zbiorowego a odpowiedzialność sprawcy*, ABC, LEX (data dostępu: 10.03.2021).

¹⁴ Szerzej odnośnie relacji odpowiedzialności reprezentanta a podmiotu zbiorowego: B. Nita, *Model odpowiedzialności podmiotów zbiorowych z czyny pod groźbą kary*, „Państwo i Prawo” 2003, nr 6; K. Wicher, *Zakres podmiotowy ustawy z dnia 28 października 2002 r. o odpowiedzialność podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary pojęcie podmiotu zbiorowego w świetle wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 3 listopada 2004 r.*, „Radca Prawny” 2005, nr 4; A. Zachuta, *Specyfika odpowiedzialności podmiotów zbiorowych a czyny zabronione pod groźbą kary*, „Państwo i Prawo” 2003, nr 11.

¹⁵ Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy, dostępny na oficjalnej stronie Rządowego Centrum Legislacji, <https://www.rcl.gov.pl> (data dostępu: 2.02.2021).

¹⁶ A. Dąbrowski, *Odpowiedzialność podmiotu...*

wyrokiem skazującym lub przynajmniej orzeczeniem równoważnym mu w tym sensie, że potwierdzającym zarówno sam fakt popełnienia czynu jak i jego (zawinienie) popełnienia przestępstwa przez osobę fizyczną wymienioną w art. 3 ustawy¹⁷. Posiłkowy charakter odpowiedzialności, oparty na wymogu prejudykatu, czyli ówczesnego skazania osoby fizycznej, która dopuściła się czynu zabronionego, od lat stanowił przedmiot dyskusji i krytyki teoretyków prawa i judykatury¹⁸.

Z tego też względu propozycję wynikającą z projektu znowelizowanej ustawy, sprowadzającą się do odejścia od warunkowania przypisania odpowiedzialności podmiotowi zbiorowemu od uzyskania ww. prejudykatu, uznać należy za znaczącą. Zasadnicza różnica wobec obowiązujących rozwiązań, a przewidziana w projekcie nowej ustawy, sprowadza się do:

- poszerzenia podstaw odpowiedzialności podmiotów zbiorowych – objęcia nią zachowań uznanych za zachowania własne podmiotów zbiorowych wyczerpujące znamiona czynu zabronionego;
- rezygnacji z wymogu uprzedniego uzyskiwania prejudykatu (wyroku skazującego osobę fizyczną).

Niewątpliwie wymóg w postaci prejudykatu implikuje szereg trudności dowodowych, bowiem aktywność podmiotów zbiorowych głównie przejawia się w skomplikowanych sprawach gospodarczych, w których udowodnienie winy oskarżonemu nie należy do łatwych. W proponowanych przepisach decyzja sądu o ewentualnej odpowiedzialności podmiotu zbiorowego podejmowana będzie w oderwaniu od skazania lub konkretnych osób fizycznych. W związku z powyższym postępowanie przygotowawcze będzie wszczynane bezpośrednio przeciwko podmiotowi, a nie przeciwko osobie fizycznej działającej w imieniu podmiotu. W konsekwencji to na podmiocie zbiorowym spoczywać będzie ciężar udowodnienia działania z zachowaniem należytej staranności.

Brak wymogu uprzedniego uzyskania prawomocnego wyroku skazującego osoby fizycznej zaczerpnięty został z rozwiązań innych państw, takich jak Francja, Niemcy czy Austria, jak również stanowi przejaw dostosowania polskich przepisów do Konwencji o praniu, ujawnianiu, zajmowaniu i konfiskacie dochodów pochodzących z przestępstwa¹⁹. Mimo że geneza odpowiedzialności podmiotu zbiorowego oderwana od skazania konkretnej osoby fizycznej sięga rozwiązań przyjętych w ww. państwach, to w ocenie rodzinnego gremium

¹⁷ Wyrok TK z 3 listopada 2004 r., sygn. akt K 18/03, OTK-A 2004, Nr 10, poz. 103.

¹⁸ Zob. W. Cieślak, *Co piszczy w ustawie? O odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary*, [w:] A. Adamski (red.), *Nauki penalne wobec szybkich przemian socjokulturowych. Księga jubileuszowa Profesora Mariana Filara*, t. 1, Toruń 2012, s. 541–552.

¹⁹ Konwencja o praniu, ujawnianiu, zajmowaniu i konfiskacie dochodów pochodzących z przestępstwa (Dz.U. z 2008 r., Nr 165, poz. 1028); szerzej: D. Furdzik, *Analiza kar i środków karnych w ustawie z dnia 28 października 2002 r. o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary na tle prawnoporównawczym*, „Prokuratura i Prawo” 2019, nr 5, s. 90.

praktyków prawa spotkało się z wieloma zastrzeżeniami, w szczególności z zarzutem zbyt prostego przenoszenia rozwiązań bez głębszej analizy polskiego systemu prawa karnego²⁰.

Jeżeli projektowana ustawa zostanie przyjęta w zaproponowanej wersji, podstawę odpowiedzialności stanowić będzie tzw. wina anonimowa, przypisywana bezpośrednio podmiotowi zbiorowemu. Takie rozwiązanie nawiązuje do omawianej w doktrynie teorii identyfikacji czy też agregacji²¹. Zatem zawińnię podmiotu zbiorowego oceniane będzie przez pryzmat dwóch przesłanek: wykazania związku pomiędzy popełnionym czynem a prowadzoną przez taki podmiot działalnością oraz uzyskania korzyści przez podmiot w wyniku popełnionego czynu.

Według projektodawcy zasadniczym sposobem realizacji czynu zabronionego przez podmiot zbiorowy jest działanie jego organów. W założeniu projektodawcy podmiot zbiorowy odpowie również za czyn zabroniony, pozostający bezpośrednio w związku z prowadzoną przez ten podmiot działalnością, jeżeli został popełniony przez: 1) osobę fizyczną uprawnioną do jego reprezentowania, podejmowania w jego imieniu decyzji lub sprawowania nadzoru, w związku z jej działaniem w interesie lub na rzecz tego podmiotu; 2) osobę fizyczną dopuszczoną do działania przez jego organ, członka jego organu lub osobę, o której mowa w pkt 1, wskutek nadużycia uprawnień lub niedopełnienia obowiązków; 3) osobę przez niego zatrudnioną, w związku ze świadczeniem pracy na jego rzecz. Dodatkowo podmiot zbiorowy odpowiada za czyn zabroniony, z którego chociażby pośrednio osiągnął korzyść majątkową, popełniony przez: 1) podwykonawcę albo innego przedsiębiorcę będącego osobą fizyczną, jeżeli jego czyn zabroniony pozostawał w związku z wykonywaniem umowy zawartej z podmiotem zbiorowym, 2) pracownika albo osobę upoważnioną do działania w interesie lub na rzecz przedsiębiorcy niebędącego osobą fizyczną, jeżeli jego czyn pozostawał w związku z wykonywaniem umowy zawartej przez tego przedsiębiorcę z podmiotem zbiorowym – przy spełnieniu wymogu posiadania przez konkretne osoby wiedzy, co do nieprawidłowości.

---

²⁰ Zob. M. Gałęski, [w:] M. Babicz, M. Gałęski, P. Karlik, R. Zawłocki, *Opinia Komisji Legislacyjnej NRA do rządowego projektu ustawy o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary*, s. 21–22 in., http://www.adwokatura.pl/admin/wgrane_pliki/file-odpowiedzialnospodmiotow-26545.pdf.

²¹ „Teoria identyfikacji zakłada, że wolę podmiotu zbiorowego jako bytu idealnego można utożsamić z zachowaniem podmiotów, które realnie nim kierują, a zatem czyny i wina osób zarządzających podmiotem zbiorowym miałyby przesądzać o bezpośredniej winie tego podmiotu. Teoria agregacji określa zaś podmiot zbiorowy jako sprawcę takiego jak osoba fizyczna, który niejako gromadzi strony podmiotowe i przedmiotowe osób fizycznych działających w jego strukturach i w ten sposób staje się bezpośrednim sprawcą czynu zabronionego. Wydaje się, że projektodawcy bliżej *de facto* do wprowadzenia teorii agregacji, o czym nie sposób jednoznacznie przesądzić z lektury związanego uzasadnienia projektu ustawy” – M. Pająk, K. Urbanowicz, R. Zawłocki (red.), *Odpowiedzialność prawna o charakterze penalnym za delikty przeciwko środowisku naturalnemu*, Warszawa 2020, Legalis (data dostępu: 2.02.2021).

Nowa wersja ustawy przewiduje też rozwiązania w sytuacji niemożności ustalenia osoby, która czyn popełniła, jak również, gdy wiele osób i organów realizuje znamiona czynu zabronionego. W takich przypadkach za wystarczające przyjęto udowodnienie faktu popełnienia czynu zabronionego przez osobę fizyczną, bez konieczności jej identyfikowania. Dla porównania: obowiązujące przepisy warunkują odpowiedzialność podmiotu zbiorowego od zindywidualizowania osoby sprawcy, powiązanego z nim w sposób określony w art. 3 obowiązującej ustawy, który dopuścił się czynu zabronionego w postaci przestępstwa lub przestępstwa skarbowego, zaś podmiot zbiorowy odniósł z tego tytułu korzyść²². W rezultacie, zgodnie z obowiązującym stanem prawnym, możliwość pociągnięcia podmiotu zbiorowego do odpowiedzialności, jest zawsze uzależniona od uprzedniego skazania, warunkowego umorzenia postępowania bądź orzeczenia o udzieleniu tej osobie zezwolenia na dobrowolne poddanie się odpowiedzialności albo orzeczenia sądu o umorzeniu przeciwko niej postępowania z powodu okoliczności wyłączonej ukaranie sprawcy.

W dalszej kolejności należy wyjaśnić, że poszerzenie odpowiedzialności podmiotu zbiorowego nastąpi na skutek zerwania wymogu oceny, czy konkretne zachowanie mieści się w katalogu przestępstw, które aktualnie ustawodawca traktuje jako podstawę oceny pod kątem ewentualnej odpowiedzialności podmiotu. W proponowanej wersji ustawy relewantne prawnokarnie będą każde zachowania uznane za działania i zaniechania własne podmiotów zbiorowych wyczerpujące znamiona czynu zabronionego. Powyższe wynika z faktu, że projektowana ustawa nie przewiduje określonego katalogu przestępstw, których popełnienie stanowi jedną z materialnoprawnych przesłanek odpowiedzialności osób prawnych (obecny art. 16), przy czym projektodawca posługuje się jednak pojęciem czynu zabronionego. Przyjęcie, że podstawą odpowiedzialności podmiotu zbiorowego jest jego „własny czyn” zabroniony, rodzi pewne wątpliwości. Projektodawca zaproponował definicję pojęcia czynu zabronionego, która odbiega w istocie od znaczenia przyjętego na gruncie przepisu art. 115 § 1 k.k. Próba zdefiniowania kluczowego elementu podstaw prawnokarnej odpowiedzialności, została oparta na przywołanym poniżej uzasadnieniu: „Przyjęcie takiej regulacji jest niezbędne, ze względu na fakt, iż w dotychczas obowiązującej ustawie, w art. 16, określony był katalog przestępstw, za które podmiot zbiorowy mógł zostać pociągnięty do odpowiedzialności, co eliminowało wykroczenia z kręgu czynów skutkujących dla podmiotu zbiorowego odpowiedzialnością”. W projekcie przyjęto, że czynem zabronionym jest przestępstwo i przestępstwo skarbowe, z wykluczeniem wykroczeń. Natomiast, zgodnie z treścią art. 115 § 1 k.k., czyn zabroniony rozumiany jest jako zachowania człowieka, które wypełnia znamiona typu czynu zabronionego. Oznacza to, że pojęcie czynu zabronionego, stanowiącego podstawę odpowiedzialności pod-

²² Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy, dostępny na oficjalnej stronie Rządowego Centrum Legislacji, <https://www.rcl.gov.pl> (data dostępu: 2.02.2021).

miotu zbiorowego, należy interpretować zgodnie z art. 115 § 1 k.k., co uprawnia do wniosku, że przyjęte przez ustawodawcę założenie nie jest w praktyce realizowane. Trudno bowiem uznać, że odpowiedzialność podmiotu zbiorowego za „własny” czyn zabroniony, skoro podmiot taki nie może przejawiać „zachowania”. Taka niekoherencja stanowi przejaw braku spójności systemowej, która może w przyszłości spowodować istotne trudności na etapie subsumpcji.

W projekcie znowelizowanej ustawy *novum* stanowią uregulowania w kontekście tzw. sygnalistów (*whistleblower*). Samo pojęcie sygnalisty nie zostało w prawdzie zdefiniowane, przy czym jeden z rozdziałów projektowanej ustawy poświęcony zostanie właśnie odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za działania wobec osób sygnalizujących nieprawidłowości. Z treści tychże przepisów można wywieść, że sygnalistą jest osoba będąca pracownikiem, członkiem organu czy osobą działającą w imieniu lub w interesie podmiotu zbiorowego, która informuje o: podejrzeniu przygotowania, usiłowania lub popełnienia czynu zabronionego; niedopełnieniu obowiązków lub nadużyciu uprawnień przez organy podmiotu zbiorowego lub osoby, działające w imieniu lub na rzecz podmiotu zbiorowego; niezachowaniu należytej staranności wymaganej w danych okolicznościach w działaniach organów podmiotu zbiorowego lub innych osób; nieprawidłowościach w organizacji działalności podmiotu zbiorowego, które mogłyby prowadzić do popełnienia czynu zabronionego.

Z uwagi na to, że sygnaliści w interesie publicznym mają zgłaszać istotne nieprawidłowości w organizacji podmiotu zbiorowego mogące prowadzić do popełnienia czynu zabronionego, to projektodawca przewidział ich specjalną ochronę²³. Jak wskazano w uzasadnieniu do nowelizacji ustawy, dotychczas obowiązujące uregulowania przewidziane m.in. przez Kodeks pracy nie gwarantują sygnalistom odpowiedniej ochrony przed represjami, z którymi mogą spotkać się na skutek podjętych działań²⁴. O istotnej roli *whistleblower* świadczy również fakt dążenia do zwiększenia zakresu odpowiedzialności podmiotu zbiorowego, który nie usunął stwierdzonych nieprawidłowości, a które zostały zgłoszone właśnie przez sygnalistę. Bez wątpienia takie rozwiązania wymuszają na przedsiębiorcach konieczność rozpoznania obszarów swojej działalności, które potencjalnie mogą być narażone na ryzyko wystąpienia nieprawidłowości. W rezultacie niezbędne okaże się wypracowanie skutecznych systemów prewencyjnych, w szczególności przepracowanie obowiązujących procedur we-

---

²³ Zob. też. P. Trzaskowska-Machalska, *Ochrona sygnalistów przewidziana w projekcie Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie ochrony osób zgłaszających przypadki naruszenia prawa Unii oraz projekcie ustawy o jawności życia publicznego oraz projekcie ustawy o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych*, „Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego” 2019, nr 3, s. 258–264.

²⁴ Projektuje się również wprowadzenie szczególnego rodzaju uprawnień umożliwiających przeciwdziałanie przez sądy negatywnym konsekwencjom wyciąganym wobec sygnalistów, np. możliwość orzeczenia obowiązku przywrócenia do pracy, jeżeli współpracę z określoną osobą zakończono z przyczyn związanych z sygnalizowaniem nieprawidłowości.

wewnętrznych pod kątem ich zgodności z wymogami prawa, szczególnie zachowując dbałość o wdrożenie systemu, który umożliwi zgłaszanie nieprawidłowości w anonimowy sposób. W przeciwnym razie podmiot naraża się na sankcje finansowe m.in. za niespełnienie obowiązku zaproponowania efektywnych rozwiązań wykrywania i zapobiegania działaniom o charakterze korupcyjnym. Taki stan rzeczy będzie miał przełożenie na funkcjonowanie większości podmiotów zbiorowych, co znajduje swój wyraz w badaniach przeprowadzanych na rynku gospodarczym. Co drugi polski przedsiębiorca przyznaje, że w ciągu ostatnich dwóch lat padł ofiarą nadużycia i aż 45% wykrytych nadużyć zostało ujawnionych dzięki zgłoszeniom sygnalistów (raport PwC *Kto i jak okrada polskie firmy*²⁵). Dodatkowo projekt nakłada na przedsiębiorstwa obowiązek zatrudnienia specjalisty w zakresie zarządzania zgodnością podejmowanych działań z przepisami prawa, rekomendacjami czy dobrymi praktykami rynkowymi. Pojęcie *compliance officer* na stałe wpisze się w funkcjonowanie wielu podmiotów, co dotychczas raczej dotyczyło głównie zagranicznych koncernów i w ich ramach spółek córek²⁶. Bez wątplenia wymogi związane z systemami zarządzania zgodności (*compliance*) przysporzą wielu trudności na etapie ich wdrażania. Niemniej rola *criminal compliance* jest znacząca, pozwala bowiem na zorientowanie się przedsiębiorstwa i jego pracowników w tym, jakie zachowania są zabronione²⁷.

W dalszej kolejności należy odnieść się do kwestii, które w szczególności mogą dotknąć funkcjonujące podmioty, a mianowicie zakres sankcji. Należy zaznaczyć, że względem podmiotów zbiorowych nie orzeka się kar przewidzianych w w Kodeksie karnym czy też w Kodeksie karnym skarbowym (dalej jako k.k.s.), co wynika z charakteru kar i środków karnych, których cel orzekania w stosunku do osób fizycznych nie może znaleźć uzasadnienia względem podmiotów zbiorowych. Na marginesie należy dodać, że zgodnie z art. 24 k.k.s. za karę grzywny wymierzoną sprawcy przestępstwa skarbowego czyni się w całości albo w części odpowiedzialną posiłkowo osobę fizyczną, osobę prawną albo jednostkę organizacyjną niemającą osobowości prawnej, której odrębne przepisy przyznają zdolność prawną, jeżeli sprawcą czynu zabronionego jest zastępcą tego podmiotu prowadzący jego sprawy jako pełnomocnik, zarządca, pracownik lub działający w jakimkolwiek innym charakterze, a zastępowany podmiot odniósł albo mógł odnieść z popełnionego przestępstwa skarbowego jakąkolwiek korzyść majątkową. Wydaje się jednak, że ten rodzaj

²⁵ Informacja dostępna na oficjalnej stronie PwC Polska: *Whistleblowing – fanaberia, dobra praktyka czy może istotny obowiązek?*, <https://www.pwc.pl> (data dostępu: 23.02.2021).

²⁶ Pojęcie spółki córki i spółki matki są pojęciami używanymi potocznie na opisanie zależności pomiędzy firmami, przy czym spółka macierzysta (spółka matka) stanowi część dominującą, a spółka córka (spółka zależna) i jej działalność jest od niej – jak sama nazwa wskazuje – zależna.

²⁷ A. Krawczyk, A. Gisman, *Criminal compliance jako środek zapobiegania odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary*, „Monitor Prawa Handlowego” 2015, nr 1, Legalis (data dostępu: 2.02.2021).

odpowiedzialności posiłkowej w praktyce raczej nie znajdzie zastosowania, co wynika z obowiązującego aktualnie wymogu prejudykatu. Tym bardziej, jeśli przyjrzeć się liczbie spraw prowadzonych w oparciu o analizowaną ustawę, można postawić tezę, że taki rodzaj odpowiedzialności jest raczej znikomy.

W aktualnej wersji ustawy podstawową a zarazem jedynym rodzajem sankcji jest kara pieniężna. Dodatkowo przewidziano inne środki o różnym stopniu dolegliwości, które jednak nie są traktowane jako kary. Projekt zakłada bardzo wyraźną modyfikację w zakresie granic finansowych kar pieniężnych nakładanych na podmioty zbiorowe. Projektodawca przewiduje możliwość orzeczenia kary w przedziale od 30 000 do 30 000 000 zł, odchodząc tym samym od obowiązującego aktualnie powiązania wysokości orzekanej kary z poziomem osiąganego przychodu. Na gruncie obowiązującego art. 7 ustawy, kara pieniężna może być wymierzona w wysokości od 1000 do 5 000 000 zł, przy czym nie może przekroczyć 3% przychodu osiągniętego w roku obrotowym, w którym popełniono czyn zabroniony. Przychód, będący podstawą wymierzenia kary, określa się na podstawie sporządzonego przez podmiot zbiorowy sprawozdania finansowego albo w oparciu o podsumowanie zapisów w księgach podatkowych w rozumieniu ordynacji podatkowej²⁸. Taki warunek z pewnością implikuje brak efektywnego pozbawiania środków finansowych podmiotów, które rzeczywiście dysponują znacznym majątkiem, mimo braku wykazania powyższego w stosownej dokumentacji²⁹. Nierzadko bowiem charakterystyką funkcjonowania na rynku wielu przedsiębiorstw i firm jest celowe zaniżanie wysokości przychodu, co ma mieć swoje pozytywne konsekwencje na płaszczyźnie zobowiązań podatkowych³⁰.

Trafnie wskazał Dariusz Furdzik: „Tymczasem jak pokazuje praktyka prokuratorska wiele podmiotów gospodarczych, zwłaszcza spółek prawa handlowego, jest zakładana wyłącznie w celu uczestniczenia w procederze przestępnym. Dotyczy to zwłaszcza uczestników tzw. obrotu karuzelowego i wyłudzenia nienależnego zwrotu podatku VAT, kiedy podmioty dążąc do wygenerowania sztucznego obrotu towarowego zakładane są w tym celu i często na ich czele stoją tzw. słupy, czyli osoby zarządzające tylko formalnie tymi podmiotami na zlecenie i pod kierunkiem zorganizowanych grup przestępczych”³¹. Zatem uznać należy, że brak w aktualnej wersji ustawy możliwości orzeczenia rozwiązania czy też likwidacji podmiotu zbiorowego nie

---

²⁸ D. Habrat, *Odpowiedzialność podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary. Komentarz*, Warszawa 2014, s. 44–50.

²⁹ W uzasadnieniu powołano się również na treść orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego z 3 listopada 2004 r., sygn. akt K 18/03, na marginesie głównych rozważań dotyczących zagadnień objętych wnioskiem, który zwrócił uwagę na fakt, że w pewnych sytuacjach ustawa nie przewiduje szczególnych rozwiązań na wypadek, gdy podmiot zbiorowy nie osiągnął przychodu.

³⁰ Zob. też. A. Bartosiewicz, *Kary i środki karne stosowane wobec podmiotów zbiorowych*, ABC, LEX (data dostępu: 20.02.2021).

³¹ D. Furdzik, op. cit., s. 90.

odpowiada realiom współczesnych form przestępczości³². Dlatego karę o najwyższym poziomie dolegliwości względem podmiotu zbiorowego, jaką przewiduje projektowana ustawa, a mianowicie rozwiązanie podmiotu zbiorowego, uznać należy za znaczącą. Z uwagi na poziom represyjności takiego środka, uzasadnienie jego stosowania, „zgodnie z przyjętymi założeniami, kara ta powinna być orzekana jako ostateczny środek, w sytuacji gdy żadne inne ustawowo dostępne środki nie są w stanie zaradzić popełnianiu czynów zabronionych w przyszłości (nie są w stanie uzasadnić przekonania o dużym prawdopodobieństwie niepopelniania czynów zabronionych przez podmiot zbiorowy lub osoby za których czyny podmiot ponosi odpowiedzialność)”, wydaje się zbyt lakoniczne. Mając na względzie fakt, że sąd będzie miał możliwość rozwiązania podmiotu, który np. funkcjonuje na rynku kilkanaście lat, zatrudnia kilkadziesiąt osób, osiąga znaczne dochody, to ww. dyrektywy stosowania środka jawią się jako niedookreślone. Natomiast ogólne dyrektywy wskazane w uzasadnieniu jako „(...) wagę nieprawidłowości w zachowaniu reguł należytej staranności działania, rozmiary korzyści uzyskanej lub możliwej do uzyskania przez podmiot zbiorowy, jego sytuację majątkową, społeczne następstwa ukarania oraz wpływ ukarania na dalsze funkcjonowanie podmiotu zbiorowego” raczej tego celu nie realizują. Nowa ustawa przewiduje również szeroki katalog środków, które będą mogły zostać orzeczone wobec podmiotu zbiorowego. Środki wymierzane wobec podmiotów zbiorowych można podzielić na: przepadek, obowiązki, zakazy, nawiązkę, podanie wyroku do wiadomości oraz czasowe zamknięcie zakładu podmiotu zbiorowego. Szczególnie znamienne, w odniesieniu do aktualnych rozwiązań, mogą okazać się nowe środki zapobiegawcze i związane z nimi zasady ich stosowania. Zgodnie z wizją projektodawcy, jeżeli istnieje duże prawdopodobieństwo popełnienia czynu zabronionego, a działalność podmiotu zbiorowego mogłaby skutkować popełnianiem kolejnych czynów zabronionych, w tym wyrządzić szkodę Skarbowi Państwa lub innej osobie albo utrudniałaby prowadzenie postępowania, prokurator może zastosować jeden ze środków zapobiegawczych. W katalogu takich środków znaleźć można: zakaz zawierania umów określonego rodzaju, zakaz prowadzenia określonej działalności, zakaz ubiegania się o zamówienia publiczne na czas trwania tego postępowania, wstrzymanie wypłat dotacji lub subwencji. Biorąc pod uwagę tak ogólne sformułowanie przesłanek, można powziąć uzasadnione wątpliwości, co do racjonalnego ich stosowania, zważywszy na dość szeroki margines decyzyjny pozostawiony prokuratorom. Dodatkowo warto zaznaczyć, że jako *novum* pojawi się możliwość ustanawiania już na etapie postępowania przygotowawczego zarządu przymusowego. W rezultacie podmiot zbiorowy będzie kierowany przez zarządcę przymusowego, którego wyznaczy prokurator, za zgodą sądu. Niewątpliwie zakres proponowanych środków, zarówno zapobie-

³² Dla przykładu można wskazać, że 27 kwietnia 2017 r. dodano art. 44a k.k., który stanowi o przepadku przedsiębiorstwa.

gawczych, jak i instytucja zarządu przymusowego, w istotny sposób mogą zapobiec niezgodnym z prawem praktykom dużych przedsiębiorstw działających również na szkodę Skarbu Państwa. Z drugiej strony, ich charakter jest na tyle restrykcyjny i wkraczający w politykę prowadzonych przedsięwzięć podejmowanych podmiotów, że np. zbyt długie ich stosowanie w toku przewlekłe toczącego się postępowania przygotowawczego może doprowadzić do nieodwracalnego pogorszenia pozycji podmiotu na rynku gospodarczym. To oznacza, że niezależnie od wyniku zakończonego postępowania podmiot już nigdy nie odzyska swojej pozycji.

Należy również docenić intencję projektodawcy, który dąży do wypracowania podstaw odpowiedzialności podmiotów zbiorowych w przypadku dokonania połączenia, podziału lub przekształcenia. Obowiązujące regulacje nie statuuje przesłanek warunkujących odpowiedzialność podmiotu zbiorowego w przypadku np. fuzji. Jak trafnie zauważono w literaturze, „w obrocie gospodarczym modyfikacje jednostek organizacyjnych spełniających definicję podmiotu zbiorowego, polegające na łączeniu, podziale lub przekształceniach, następstwem których może być również utrata bytu prawnego, nie są zdarzeniami jednostkowymi”³³. Takie rozwiązania mogą rzeczywiście przyczynić się do zwiększenia efektywności przepisów wobec podmiotów o wysokim stopniu profesjonalizacji, które poprzez dokonywanie przekształceń podmiotowych pozostają wciąż w posiadaniu majątku, przy jednoczesnym braku formalnej podstawy do pociągnięcia określonych firm, podmiotów do odpowiedzialności.

Podsumowanie

Mimo zarysowanych wątpliwości co do charakteru zaproponowanych zmian, nowe ujęcie odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary jest niezbędne. Zasadność wprowadzenia nowego modelu odpowiedzialności jest jak najbardziej aktualna, a zważywszy na wzrost przestępczości białych kołnierzyków, wręcz pilna. Wydaje się jednak, że kwestie te wymagają pogłębionej dyskusji, w oparciu o konsultacje z praktykami, tak aby nie czynić postulatów w oderwaniu od realiów współczesnych form biznesowych, jednocześnie zachowując konstytucyjne zasady i standardy obowiązujące w szeroko pojętym obrocie gospodarczym. Co więcej, takie kompleksowe podejście nie może odbiegać od podstawowych zupełnie kwestii, jakimi są np. zagadnienia terminologiczne znamienne dla prawa karnego, szczególnie w kontekście samej definicji czynu zabronionego. Należy również mieć na względzie, że *novum* w postaci instytucji *whistleblowers*, polityki *compliance*, które mają być weryfikowane w kontekście odpowiedzialności karnej podmio-

³³ A. Dąbrowski, *Przejsie odpowiedzialności za czyny zabronione...*

tów zbiorowych, będzie spotykało się ze sprzeciwem środowiska biznesu, w szczególności tych, których działalność skoncentrowana jest na osiąganie znacznych obrotów (z pokrzywdzeniem innych uczestników), przy jednocześnie skomplikowanej strukturze organizacyjnej. O ile bowiem w Polsce *criminal compliance* jest *novum*, o tyle w Stanach Zjednoczonych i krajach Europy Zachodniej brak wdrożenia takiego systemu potencjalnie stanowi przeszkodę w budowaniu marki uznawanej za lojalnego partnera biznesowego. Z dużym prawdopodobieństwem projektowana ustawa niedługo wejdzie w życie i może mieć związek z ogólnoswiatową pandemią COVID-19, która przyczyniła się do znacznego spowolnienia gospodarczego, co z kryminologicznego punktu widzenia może stanowić przyczynę zwiększonego ryzyka nadużyć.

Wykaz literatury

- Antoniak-Drożdż A., *Zakres podmiotowy ustawy o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych*, „Prokuratura i Prawo” 2007, nr 2.
- Bartosiewicz A., *Kary i środki karne stosowane wobec podmiotów zbiorowych*, ABC, LEX.
- Cieślak W., *Co piszczy w ustawie? O odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary*, [w:] A. Adamski (red.), *Nauki penalne wobec szybkich przemian socjokulturowych*, Księga jubileuszowa Profesora Mariana Filara, t. 1, Wyd. Adam Marszałek, Toruń 2012.
- Dąbrowski A., *Odpowiedzialność podmiotu zbiorowego a odpowiedzialność sprawcy*, ABC, LEX.
- Dąbrowski A., *Przejęcie odpowiedzialności za czyny zabronione pod groźbą kary w przypadku przekształcenia, łączenia lub podziału podmiotu zbiorowego*, ABC, LEX.
- Filar M., *Odpowiedzialność podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary*, [w:] A. Marek (red.), *System prawa karnego*, t. 1, *Zagadnienia ogólne*, C.H. Beck, Warszawa 2010.
- Furdzik D., *Analiza kar i środków karnych w ustawie z dnia 28 października 2002 r. o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary na tle prawnoporównawczym*, „Prokuratura i Prawo” 2019, nr 5.
- Gałęski M., [w:] M. Babicz, M. Gałęski, P. Karlik, R. Zawłocki, *Opinia Komisji Legislacyjnej NRA do rządowego projektu ustawy o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary*, <http://www.adwokatura.pl/admin/wgranepliki/file-odpowiedzialnoscpodmiotow-26545.pdf>.
- Habrat D., *Odpowiedzialność podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary. Komentarz*, LexisNexis, Warszawa 2014.
- Krawczyk A., Gisman A., *Criminal compliance jako środek zapobiegania odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary*, „Monitor Prawa Handlowego” 2015, nr 1.
- Nita B., *Model odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny pod groźbą kary*, „Państwo i Prawo” 2003, nr 6.
- Pająk M., Urbanowicz K., Zawłocki R. (red.), *Odpowiedzialność prawna o charakterze penalnym za delikty przeciwko środowisku naturalnemu*, Warszawa 2020, Legalis.

- Projekt i uzasadnienie rządowego projektu ustawy o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary, [http://orka.sejm.gov.pl/Druki8ka.nsf/Projekty/8-020-1211-2019/\\$file/8-020-1211-2019.pdf](http://orka.sejm.gov.pl/Druki8ka.nsf/Projekty/8-020-1211-2019/$file/8-020-1211-2019.pdf).
- Trzaskowska-Machalska P., *Ochrona sygnalistów przewidziana w projekcie Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie ochrony osób zgłaszających przypadki naruszenia prawa Unii oraz projekcie ustawy o jawności życia publicznego oraz projekcie ustawy o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych*, „Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego” 2019, nr 3.
- Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy, Rządowe Centrum Legislacji, <https://www.rcl.gov.pl>.
- Uzasadnienie rządowego projektu ustawy o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary, s. 22, druk sejmowy nr 706 Sejmu IV kadencji. *Whistleblowing – fanaberia, dobra praktyka czy może istotny obowiązek?*, <https://www.pwc.pl>.
- Wicher K., *Zakres podmiotowy ustawy z dnia 28 października 2002 r. o odpowiedzialność podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary pojęcie podmiotu zbiorowego w świetle wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 3 listopada 2004 r.*, „Radca Prawny” 2005, nr 4.
- Zachuta A., *Specyfika odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary*, „Państwo i Prawo” 2003, nr 11.
- Zawłocki R., *Odpowiedzialność karna reprezentanta podmiotu zbiorowego*, C.H. Beck, Warszawa 2013.

Summary

Responsibility of collective entities in the context of the upcoming legislative changes – a few remarks

Key words: criminal law, collective entities, quasi-criminal liability, economic crimes, legislative changes.

The article briefly analyzes the principles of liability of collective entities under the Act of 28 October 2002 on the liability of collective entities for prohibited acts under a penalty in comparison with the solutions proposed in the draft prepared by the Government Legislative Center. The planned legislative changes introduce many fundamental changes as compared to the current law, which requires consideration of their legitimacy. The article aims to present the controversial solutions that may pose several practical difficulties at the stage of applying the act.